

factsheet

VELDLEEUEWERIK

WAAR & HOE LEVEN VELDLEEUEWERIKEN?

Leefgebied

Joachim van der Valk

- De veldleeuwerik leeft in open gebied. De soort vermijdt opgaande elementen zoals bosranden of bebouwing.
- Veldleeuweriken broeden op de grond in akkerbouwgewassen of grasland. Ze hebben halfhoge (20-80 cm) begroeiing nodig om daarin een nest te maken, en korte, meer open begroeiing om op de grond naar voedsel te zoeken.
- In intensief grasland lukt het veldleeuweriken niet meer om jongen groot te brengen. In akkerbouwgebieden lukt dit nog wel, maar ook daar zijn geschikte en veilige gewassen om in te broeden schaars.
- Veldleeuweriken overwinteren in open akkerland, liefst met onkruid- en zadenrijke stoppels (overblijfselen) van bieten, aardappelen en vooral granen.

Gedrag

Jankees Schiebbe

- In de zomer leven veldleeuweriken vooral van insecten, in de winter van blad van onkruiden, grassen en granen en van graankorrels en andere zaden.
- Een onbekend deel van de Nederlandse populatie trekt in het najaar naar Zuidwest-Frankrijk of Engeland, een ander deel overwintert in de omgeving van het broedgebied. De overwinterende groep krijgt dan gezelschap van leeuweriken uit het noorden en oosten van Europa.

Broedgebied

Jankees Schiebbe

- De voorkeur voor gewassen om in te broeden verschuift tijdens het broedseizoen: in het vroege voorjaar (april, mei) kiezen ze vooral wintergranen, na half mei ook zomergranen. Vanaf eind mei zijn wintergranen voor veldleeuweriken te hoog en te dicht. In Nederland ontbreekt het vaak aan een alternatief veilig gewas (van 20-80 cm hoog) in de omgeving.
- Grasland en luzerne zijn wat betreft hoogte het hele broedseizoen geschikt. Daarvan is alleen luzerne ook een *veilig* gewas omdat er voldoende tijd (circa 50 dagen) zit tussen twee maaibeurten.
- In de maanden juni en juli broeden veldleeuweriken ook in gewassen als aardappel en suikerbiet. Het belang van deze gewassen voor het totale broedsucces in een broedseizoen is echter niet bekend.

De veldleeuwerik in Nederland

Midden jaren zeventig van de vorige eeuw was de veldleeuwerik een van de talrijkste broedvogels in Nederland. De meeste veldleeuweriken broedden toen in grasland, maar de soort was ook algemeen in akkerland, heidevelden, duinen en kwelders. Sindsdien is hun aantal met meer dan 90% afgenomen. De meeste leeuweriken komen op dit moment voor in akkerbouwgebieden, vooral in Groningen, Drenthe, Zeeland en Zuid- en Midden-Limburg, en daarnaast op de heidevelden van de Veluwe en Drenthe.

GOED BEHEER

Zorg voor veilige nestgelegenheid:

Verbouw verschillende gewassen waarin veldleeuweriken veilig kunnen nestelen en broeden:

- Verbouw luzerne, dat heeft een goede structuur en hoogte voor veldleeuweriken. De eerste maaibeurt is pas eind mei en de tijd tussen twee maaibeurten bedraagt circa 50 dagen. Dit past goed bij de broedcyclus van de veldleeuwerik.
- Vervang veelvoorkomende gewassen (zoals wintergranen, maïs, aardappel) deels door zomergranen zodat een rijker mozaïek aan gewassen aanwezig is.
- Pas grasbraak toe, met eenzelfde maaibeheer als voor luzerne.
- Leg een vogelakker aan: een akker met afwisselend stroken natuurbraak en stroken luzerne of klaver (zie *factsheet Vogelakker*).

NB: Deze maatregelen zijn alleen zinvol in open akkerland op meer dan 200 meter afstand van wegen en bebouwing.

KALENDER

BROEDSEIZOEN

april-augustus

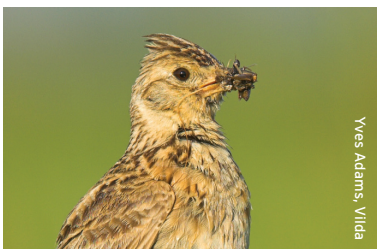
Nest maken

Yves Adams, Vilda

- Veldleeuweriken leven gemiddeld niet langer dan circa 3 jaar. Er zijn 2 of 3 broedsels per jaar nodig om de jaarlijkse sterfte te compenseren. Het broedseizoen strekt zich dan ook uit van begin april tot en met augustus. Om de populatie in stand te houden moet elk paar jaarlijks ongeveer 3 vliegvlugge jongen grootbrengen.
- Het veldleeuwerikenkoppel maakt eind april een eerste nest in granen, gras of luzerne.

Broeden

Yves Adams, Vilda

- Het vrouwtje legt 3-5 eieren, grijs met bruine of groene spikkels. Na twee weken komen de eieren uit. Nestjongen worden gevoerd met insecten, zoals kevers, vliegen, rupsen en spinnen.
- Belangrijke vindplaatsen van voedsel voor de jongen zijn insectenrijke plekken, zoals akkerranden, bermen, braakpercelen en onverharde wegen. Die mogen niet te ver (max. 100 meter) van het nest liggen, anders kost het heen en weer vliegen de oudervogels te veel energie.

Grootbrengen jongen

Ran Schols, Agami

- Na ongeveer 8 dagen verlaten jonge veldleeuweriken het nest. Ze zijn dan nog niet vliegvlug, maar verspreiden zich in de omgeving (risicospreiding!). Na nog eens 8 dagen kunnen ze vliegen.
- Als de jongen vliegvlug zijn, volgt een tweede en soms nog een derde legsel in een nieuw nest. Tweede en derde legsels kunnen nog tot half juli worden gestart. Het komt regelmatig voor dat het vrouwtje alweer op de eieren van het nieuwe legsel broedt, terwijl het mannetje nog bezig is met de zorg voor de jongen van het vorige nest.
- De hele cyclus van nestbouw, eieren leggen en uitbroeden en voeren van jongen tot het vliegvlugge stadium duurt ongeveer 42 dagen.

HERFST EN WINTER

Fran Verdonck

- Veldleeuweriken overwinteren in open akkerland. Ze verblijven dan graag in stoppels van graangewassen, want graankorrels leveren meer energie dan blad van planten.

MEER WETEN!

- Kaart met de verspreiding van de veldleeuwerik in Nederland: www.vogelatlas.nl/atlas/soorten/soort/9760
- H.J. Ottens e.a., 2013. Akkerrandenbeheer niet de sleutel tot succes voor de Veldleeuwerik in Oost-Groningen.
- M.W. Kuiper, 2015. The value of field margins for farmland birds.
- F. Geiger et al., 2014. Habitat use and diet of Skylarks (*Alauda arvensis*) wintering in an intensive agricultural landscape of the Netherlands.
- J.F.F.P. Bos e.a., 2010. Een Veldleeuwerik zingt niet voor niets! Schatting van kosten van maatregelen voor akkervogels in de context van een veranderend Gemeenschappelijk Landbouwbeleid.

U kunt deze documenten downloaden van www.vogelbescherming.nl/akkervogelfactsheets

GOED BEHEER

Veilige nestgelegenheid (vervolg):

- Stel het maaien van de eerste snede in grasland waarin veldleeuweriken broeden uit tot circa 25 mei. Hanteer als maai-interval tussen volgende snedes circa 45 dagen. Veldleeuweriken hebben zo voldoende tijd een nest uit te broeden en de jongen vliegvlug te krijgen.
- Gebruik na 1 april geen sleepslangen om (graan)akkers te bemesten waarin veldleeuweriken broeden.

Zorg voor voldoende insecten als zomervoedsel:

- Leg brede (>10 m) akkerranden aan langs percelen met geschikte en veilige broedgewassen, zoals zomer- en wintergranen en luzerne (zie *factsheet Meerjarige akkerrand*).
- Wees terughoudend met herbiciden en insecticiden en/of gebruik selectieve middelen. Laat de buitenste randen van gewassen, waar opbrengsten toch al vaak lager zijn, onbespoten, zodat kruiden en insecten er kunnen overleven.

Zorg voor wintervoedsel:

- Laat stoppels van bieten, aardappelen en granen staan tot minimaal half maart (zie *factsheet Overwinterende graanstoppels*).